

Biblical Motifs in the Poem Series 'Das geistliche Jahr' of A. von Droste-Hulshof

Bilous Natalia,

Tavria State Agrotechnological University

Abstract: The article is devoted to the study of biblical motifs in one of the most famous poem series of A. von Droste-Hulshof, which, at the same time, is the most expressive in the poet's work, both because of the content point of view, and due to its unique aesthetic palette. Droste's lyrical image is characterized by poetic program diversity and speech-intonation means richness, which serve as the basis for semantical emphasizing of the author's appeal to a reader. The article presents the analysis of the rhythm features, sound pattern and vocabulary expressive means as components of the expected effect of biblical motif instructiveness aimed to influence consciousness of author's contemporaries.

Keywords: Christian poetry, rhythm, sound pattern, biblical image.

А. фон Дросте-Гюльсхоф вважають сьогодні однією з найвідоміших жіночих авторів німецькомовної християнської лірики – у першу чергу завдяки вагомості творчого внеску, і не в останню – завдяки кількісному складу духовних поезій, власноруч сформованих поетесою в окремий цикл – «Das geistliche Jahr» / «Духовний рік».

Головним джерелом християнської лірики А. фон Дросте-Гюльсхоф став поетичний образ Священного писання, що знайшов гідне втілення в ліричному циклі «Das geistliche Jahr», який став останнім в німецькій і європейській літературі досвідом великоого віршованого епосу [1].

Історія створення циклу «Das geistliche Jahr» тісно пов'язана з біографією Дросте і відзначає два проміжки життя, коли поетеса найбільш потребувала духовних настанов і втілювала у творчості власне прагнення поділитися щирою вірою з оточенням. Цикл духовних пісень був розпочатий А. Дросте 1819 року, однак, поетеса, послідовно заповнюючи християнський календар віршами-присвятами на кожну неділю і кожне релігійне свято, дійшла тільки до Пасхальних свят, створила 25 поетичних творів і перервала роботу на довгі 20 років.

Достеменно невідомо, які причини спонукали її звернутися у своїй творчості до більш світської лірики, але з першої частини циклу видно, що ідея висловлення повної благості і беззаперечної віри була втілена в особливій і дуже своєрідній манері. Друга частина циклу, створена вже 43-річною А. Дросте, відрізняється зверненнями: до читача – з запитаннями і закликами, до Бога – з молитвою і проханням про прощення, і має більш традиційну для християнської поезії форму.

Лірико-філософський жанр християнської поезії надзвичайно складний, він вимагає балансу між вірою і егоцентризмом: без демонстрації віри вірш є пустим і беззмістовним, без розкриття болю і пристрастей власної душі – епістолюю на замовлення. Критики і літературознавці відносять цей цикл до найкращих зразків християнської поезії німецькою мовою, проте визначають у той самий час, що «Nur mit äußerster Anstrengung finden ihre Texte zur Hoffnung auf Erlösung zurück» [2] – тексти Дросте лише почати та з великими зусиллями віднаходять надію на спасіння. Тим не менше, моральний та естетичний рівень циклу беззаперечний: осуд гріховності і заклик до воцерковлення доповнюються (а в деяких випадках навіть перекривається) гуманістичними ідеями – це любов до ближнього, бажання для людей найкращого, заклик до читача і самому сповнити серце християнськими цінностями.

Вірш «Am Feste vom süßen Namen Jesus» створено у перший період роботи над циклом, його зміст уособлюється у конкретних зіставленнях. Дросте протиставляє найбільші цінності мирського життя людини благу християнської віри. Як приклад земних цінностей і усього, що приваблює і захоплює християнина, представлені: «Honigseim / мед» – уособлення пастирського слова; «der Löwe / лев» – на позначення величної хоробрості; «milder Lichtes Schein / м'яке сяйво світла», «goldner Schacht / золотоносна шахта», як ознака стабільності і добробуту; «Morgenlicht / ранішнє світло» у поєднанні з «Sternendom / зірковим собором», а також «Elternhaus / батьківська домівка», як символ захисту і любові. На позначення того, що привносить віра у життя християнина, молода поетеса чотири рази використовує прикметник «mild» – м'який; добросердечний; той, хто виказує милість до слабкості ближнього, поблажливий; готовий облагодіяти [3]: «[dein Name] mild und süß | [ім'я] м'яке та солодке» (у строфі про утамування смертних мук), «milder Lichtes Schein / ніжний промінь світла» (у строфі про силу і полум'я), «[dein Name] mild und schön | [ім'я] лагідне та гарне» (рядки

про добрість у лику істинно віруючого), «[dein Name] reich und mild / [ім'я] багате та благочинне» (у рядках про віру як щит від усіх земних страждань)); і тричі – «reich» – заможний; розкішний; сповнений якоюсь ознакою; різноманітний» [4]: «reich wie Meeresfahrt / розкішний як морська подорож, Reicher / багатше» та «mehr und reicher als das all / більше і повніше, ніж усе це», а також словосполучення на позначення аспектів добробуту: «voll der Macht / повний сили», «voll der Lust / повний насолоди» і прямі порівняння: «Reicher ist, wer sich bewahrt / Багатше той, хто для себе зберігає, Seiner Ehre köstlich Gut / Вишукане благо своєї честі, Der ist hold, was auch Natur versehn / Той чарівний, як і створила природа». В останніх чотирьох рядках лірична героїня висловлює каяття і просить прощення з надією, аби сила, багатство і м'якість християнської віри сповнили її життєвих сил: «Der ist stark und reich und mild! / Той сильний і багатий і благочинний! / Wer den Namen nie vergißt / Хто ніколи не забуває імені».

Вірш «Am Weihnachtstage» є одним із завершальних у циклі «Geistliches Jahr». Його Дросте писала, будучи вже досвідченою і визнаною поетесою і мудрою жінкою. Часто вживаний прийом контрасту співставляє жорстоку картину з життя Ізраїлю початку нашого літочислення і тиху ідилію Різдвяної ночі. Відступництво як спосіб життя і повсюдна гріховність зображені Дросте в усій їх непривабливості, заслуговують, на думку поетеси, на жорстоку кару – вона часто використовує екстремально завантажені за семантикою епітети для збірних образів Риму й Ізраїлю та для створюваної картини кривавих жнив. Поетеса критично зображає міський безлад: «das Getümmel / сум'яття, метушня das Gebimmel / дзвоніння, das Gewimmel / натовп, Geschrei und Treiben / крик і рух», іменники підбираються поетесою для відображення сучасного духу нівелювання цінності особистості. Словосполучення «der Same Jakobs / рід Якова» означає дванадцять єврейських родів, які склали основу народу Ізраїлевого. І сама назва «Ізраїль» є синекдохою на позначення єврейського народу, який втратив гідність і порушив Завіти: «O Israel, wo ist dein Stolz geblieben / О Ізраїль, де залишилася твоя гордість, Verkaufend, feilschend unter Tempels Hallen / Продаючи, торгуючись під залами храму, Mit ihrem Gott zerronnen ist ihr Mut / З їхнім Богом розтанула їхня мужність!».

Звинувачуючи нащадків Авраама у тому, що вони втратили бачення значення божої присутності – «Zum trüben Irrwisch ward die Feuersäule / Блукаючим світлом став вогненний стовп, Der grüne Aaronsstab zum Henkerbeile / Зелений

посох Авраама – сокирою ката», поетеса не шкодує негативних оцінок жорстокості ізраїльтян: «Hast du die Hände blutig nicht gerieben / Чи ти не потирав закривавлені руки, Liegt eine Mumie im heil'gen Buche / Лежить мумія у священній книзі, Drin sucht der Pharisäer nach dem Fluche / У ній шукає фарисей прокляття, Ihn donnernd über Freund und Fremdling fort / Його громоподібно посилає до друга і чужинця». Для більш ефектного змалювання страшної небесної кари за віровідступництво поетеса використовує образ чортополоху як біблейський еквівалент гріховності: «So, Israel, bist du gereift zum Schnitte / Так що, Ізраїль, ти дозрів для зрізу, Wie reift die Distel in der Steppe Mitte / Як зріє чортополох посеред степу». Жорстоку картину кривавих жнив авторка продовжує благанням до небес про месію, якого, у тоні високоемоційної поетики попередніх віршів, вона бачить не мучеником за людські гріхи, а властителем з надзвичайною життєдайною силою: «Den Friedenskönig unter Hassesknechten / Короля миру серед рабів ненависті, Gekommen zu erwärmen, was erstarrt! / Який прийшов зігріти те, що закам'яніло!».

Наче отримавши відповідь на свої молитви, на противагу першій половині вірша далі поетеса створює гармонійну картину. Метою такого контрасту перших 6 і кінцевих 5 віршів є ідея наближення новонародженого Христа до людей, а людей – до віри у Бога. Дросте ніжно і зі зворушливою безпосередністю змальовує час і місце народження Христа: «Still ist die Nacht; in seinem Zelt geborgen / Тиха ніч; в своєму наметі укритий, Dem Stern, der gleitet über Äthers Wange / На зірку, яка ковзає по щоці ефіра, Wie Freudenzähre, die der Himmel weint / Як сльоза радості, яку проливає небо, In einer Krippe ruht ein Neugeboren / В яслах спочиває новонароджений, Einschlummernd Kindlein / Задрімала дитинка; Und in den Lüften klingt es süß und lind / А в повітрі звучить солодко і приємно». Схожий за мотивами на вертепний, сюжет представлений з м'якістю і простотою, щоб інтонаційно наблизити новонародженого месію до людей: «Die Mutter knieet, Weib und Jungfrau doch / Мати на колінах, жінка, але все ж діва, Ein ernster, schlichter Mann ... tief erschüttert / Серйозний, простий чоловік..., глибоко вражений, Mühsel'ge Hirten, doch die Ersten heute / Виснажені пастухи, тим не менше, перші сьогодні». Вірш завершується гімном Всевишньому і побажанням миру усім віруючим: «Dem Höchsten Ehr' und allen Menschen Friede, Die eines guten Willens sind! / Слава Всевишньому та мир усім людям доброї волі!».

У циклі поетеса щільно посилається на біблійні тексти та образи: найчастіше Дросте використовує метонімію для створення образу Бога (небо-бог): «Der Himmel schenkt ein neues, wenn er will / Небо подарує новий (рік), якщо захоче»; («Am Neujahrstage»), «O tauet, Himmel, tauet den Gerechten!, / О укрийте росою, небеса, укрийте росою праведника!» («Am Weihnachtstage»), «Ihr Wolken, regnet ihn, den wahr und echten, Messias» / «Ви небеса, пролійтеся на нього дощем, істинного і справжнього месію» («Am Weihnachtstage»), а також антономазію: у позитивному значенні («Den Friedenskönig unter Hassesknechten / Короля світу серед рабів ненависті» – Ісус) («Am Weihnachtstage»), негативному («die üpp'ge Priesterin der Götzen / зарозуміла жриця істуканів») («Am Weihnachtstage»), «die geschminkte und hohle Buhle / нафарбована і пуста коханка» – Рим; «Läßt wieder Jezabel ihr Antlitz ragen / Показує знову Іезавель своє обличчя» – повторення страшних подій), а також у предметно-називній функції («Der Same Jakobs» – «рід Якова», єврейський народ). Метафори на основі християнської символіки підкреслюють суперечливість людської натури, якою її створив бог, і яка розвивається самостійно: «die Pflanze Gottes / Божа квітка, Herz voll Kraft und Reue und Gebrechen / Серце, повне сили і каяття, і слабості. У цьому рядку поетеса сполучає образ біблійного дива – Божої рослини, яку Господь виростив за одну єдину ніч як приклад безмежності божої благодаті [5, с. 511] та образ серця, який згідно з тлумаченням словника біблійних образів є вмістилищем пам'яті, волі та бажань [5, с. 1063]. Одним з найвизначніших образів є у поезії Дросте і образ віри, чийм символом виступає щит (завдяки порівнянню Павла спокус Сатани зі стрілами): «aller Leiden Schild / заслону від усіх страждань» [5, с. 1328].

Окличні і питальні речення розкривають емоційний стан оповідного «я» – знак оклику і вигуки (у вірші «Am Neujahrstage» – 14 окличних речень, «Am Weihnachtstage» – 5, у вірші «Am Feste vom süßen Namen Jesus» – експресивно забарвлені твердження (8 речень) виділяються вигуками «Ach!», «O!», «Ja!», які анафорично розпочинають 6 рядків), що привертає увагу до наголошених тверджень («O Menschenherz, wie ist dein Haus zerfallen! / О, людське серце, в якому занепаді твій будинок!, O Herz, du bist von Torheit ganz befangen! / О серце! Ти повністю охоплено дурістю!» («Am Neujahrstage»), «Mit ihrem Gott zerronnen ist ihr Mut! / З їх Богом розтанула їх мужність!» («Am Weihnachtstage»), «Ja, dein Name, Jesus Christ, / Так, твоє ім'я, Ісус Христос, Der ist stark und reich und mild! /

Воно сильне і багате і м'яке!, Doch dein Name, lieber Jesu mein, / Але твоє ім'я, дорогий мій Ісус, Der ist über alles mild und schön! / Воно понад усе м'яке і солодке!» («Am Feste vom süßen Namen Jesus»).

У циклі «Das geistliche Jahr» Дросте використовує звукопис для змалювання атмосфери яскравості та піднесення у дні релігійних святкувань, коли церковні дзвони мелодійно перегукуються і створюють лунопростір, що захоплює місцевість. Тій самій меті слугує і обраний ритмометр: у вірші «Am Feste vom süßen Namen Jesus» перші 4 строфи написано чотиристопним хореєм, а 5 та 6 строфи п'ятистопним хореєм. Такий ритмометр передає контраст, у якому жвавість повчальної бесіди, поблажливе настановлення іншим, побудоване на зіставленні мирських цінностей та віри у перших п'яти строфах з одного боку, дисонують з молінням про спасіння власної душі у завершальних рядках з іншого. У вірші «Am Weihnachtstage» Дросте використала п'ятистопний ямб, де у кожному рядку перших 6 строф завдяки низхідній інтонації останній склад звучить як вирок віровідступникам.

Аналізовані твори розділяє 20-літня дистанція, «Am Feste vom süßen Namen Jesus» був створений у 1820 р., а «Am Weihnachtstage» у 1841-1842 рр., але попри це спільна для обох віршів урочистість у звучанні підтверджується відповідністю фонетичного малюнку використаних консонантів: найчастотнішим звуком в обох віршах є сонанти [n] – 89 разів у вірші «Am Feste vom süßen Namen Jesus» та 138 разів у вірші «Am Weihnachtstage», [l] – 68|87 разів відповідно, а також [m] – 36|61 разів відповідно; з ними часто сполучаються дзвінки приголосні: проривні – [d] – 64|57, [g] – 20|43, [b] – 18|23, а також фрикативні: [w] – 29|27, [z] – 20|28 та [j] – 7|8: «Doch dein Name, lieber Jesu mein / Der ist über alles mild und süß! (вірш «Am Feste vom süßen Namen Jesus»), «Und in den Lüften klingt es süß und lind / Verlorne Töne von der Engel Liede» («Am Weihnachtstage»). Ритмічне сполучення консонантів [d] та [n] утворює багаторазові повтори, наприклад, АВ-ВА-ВА-ВА-АВ: «Ihn donnernd über Freund und Fremdling fort» або АВ-ВА-АВ-ВА: «Den Heiligen und Milden und Gerechten».

Серед глухих приголосних слід звернути особливу увагу на кількаразове сполучення фрикативних [f] та [x]: «Was ist freudig wie zu ziehn / In die reiche Welt hinaus? / Ach! viel freud'ger, was wir fliehn, / Das verkannte Elternhaus; süßen Namen». Так само і у вірші «Am Weihnachtstage» присутнє подібне сполучення: «Drin sucht der Pharisäer nach dem Fluche». У даному циклі Дросте створює пое-

тичну модель світу, де зіставляє нове і стале, великий світ і батьківський дім, прогресивні погляди і традиційну християнську мораль. Завдяки наведеному звукосполученню змішані емоції радісного передчуття видаються приглушеними острахом, адже поетеса доходить висновку, що втеча у новий великий світ і прагнення долучитися до віань часу несуть у собі загрозу відчуження і перетворення людини на вічного блукача. Також присутній багаторазовий повтор глухих [s] та [t], який слугує тій самій меті: – АВ-АВ-АВ: «Ist der widerspenstige Geist» («Am Feste vom süßen Namen Jesus»).

Що стосується асонансу, найбільш частотними голосними в обох віршах є [a], він зустрічається 15 разів у вірші «Am Feste vom süßen Namen Jesus», та 49 разів у вірші «Am Weihnachtstage», а також дифтонг [ai] – 24|25 разів відповідно. Сполучення цих звуків в обох представлених віршах покликане підкреслити рішучість ліричної героїні у її відвертості: у вірші «Am Feste vom süßen Namen Jesus» Дросте привертає увагу читача до сили віри, що допоможе пережити найобтяжливіші почуття: «Doch dein Name, lieber Jesu mein, / Der ist mehr und reicher als das all! / Ach, um ihn erträgt man ganz allein / Schmach, Verkennung, aller Ehre Fall».

У вірші «Am Weihnachtstage» голосні звуки [a] та [ai] сполучаються у другій строфі, щоб через звукопис підкреслити різкість і пронизливість настрою першої половини твору: «Verschleiert Frauen durch die Gassen schreiten, | Mühselig vom beladenen Tiere gleiten / Bejahrte Mütterchen; allüberall / Geschrei und Treiben wie vor Jehus Wagen». Також представлені голосні звуки у сполученні з емпатичною інтонацією додають віршовим образам смислової глибина та ємності: ми вбачаємо у вірші «Am Feste vom süßen Namen Jesus» як головну ідейно-естетичну програму авторки – безмежність віри ліричної героїні, а у вірші «Am Weihnachtstage» нас захоплює знаковий поетичний хронотоп – простір вулиць Іудеї напередодні народження Христа.

Базуючись на образному та ідейному фундаменті поетики постромантизму, у своїй ліричній творчості Дросте спирається на важелі проникливого поетичного впливу на суспільну свідомість, а також на нерозривний зв'язок особистості і її власної підсвідомості із природою та вірою з одного боку, а з іншого – тяжіє до зміни моделі суб'єктивної дійсності, якою її сприймає оповідне «я», звертаючись до духовності читача через проповідування праведного життя.

Список літератури:

1. Bakalov A.S. German Late Romantic Lyric Poetry (traditions and innovation): abstract of dissertation summary for getting Doctor Degree in Philology: Specialty 10.01.03 "Literature of Foreign Countries' Peoples/West-European literature" / A.S. Bakalov – Moscow, 2004. – 32 pp.
2. [Electronic Resource]. – Available at:<http://www.lwl.org/LWL/Kultur/Droste/Werk/Lyrik/GeistlicheGedichte#jahr>.
3. [Electronic Resource]. – Available at:http://www.lwl.org/LWL/Kultur/Droste/Werk/Lyrik/Ausgabe_1844/Balladen.
4. [Electronic Resource]. – Available at: <http://www.lwl.org/LWL/Kultur/Droste/Werk/Lyrik/GeistlicheGedichte>.
5. Dictionary of Biblical Images [under general editorship of L.Riken and others]. – Saint-Petersburg: "Bible for Everyone", 2005. – 1423 pp.